

Lezingen:

Genesis 6: 5-9

De Eeuwige zag dat het kwaad van de mens talrijk was geworden op de aarde en dat alle plannen die hij smeedde in zijn hart kwaad waren, dag aan dag. De Eeuwige kreeg spijt dat hij de mensheid gemaakt had op de aarde, zijn hart kromp ineen.

Hij zei: ik zal de mensen van de aardbodem uitroeien, en ook het vee en gevogelte.

Alleen Noach vond genade in de ogen van de Eeuwige, hij was een man, rechtvaardig, gaaf te midden van zijn tijdgenoten. Noach wandelde met God.

Fragment uit *Een bijbel* van Philippe Lechermeier en Rébecca Dautremer (Genesis 6: 5 tot 8: 5)

Noach vertelt:

‘God verdroeg de boosaardigheid en gewelddadigheid van de mensen niet meer en nam een besluit. Hij besloot de mensen en dieren van het aardoppervlak weg te vagen. Omdat zijn schepping op bepaalde punten toch wel mooi was gebleven en niet alles door en door slecht was, koos hij ervoor om ons te sparen – mijn vrouw en ik, mijn drie zonen en hun vrouwen. Uitvoerig legde hij mij uit wat er ging gebeuren, welke straf hij voor de mensen had bepaald en wat ik moest doen om eraan te ontsnappen. Ik kreeg maar weinig tijd en mijn familie ging snel aan het werk. Het ging erom een enorm schip te bouwen dat niet alleen ons, maar ook een koppel van elke diersoort - van vos tot krekel, van tapir tot liervogel - kon herbergen. God had benadrukt dat hij de mensen wel wilde straffen voor hun boosaardigheid, maar toch ook een deel van zijn schepping wilde redden.

We hebben de ark aan de achterkant van onze woning gebouwd, waar hij bijna al onze akkers in beslag nam en de mensen kwamen van ver kijken. Sommigen waren vol bewondering voor ons werk, maar voor de meesten was het een wel gekomen afleiding. ‘Wel, wel, Noach’, spotten de bezoekers, ‘wat een geweldige boot heb je daar! Jammer dat je vergat dat je water nodig hebt om te varen!’ ‘Als je wilt, Noach, brengen we de zee mee als we nog eens op bezoek komen!’ riepen de leeglopers die ons bouwsel met een blik vol minachting bekeken.

Ik geef toe dat het nogal raar leek om een ark van die omvang te bouwen, hoewel er in de nabijheid slechts een beekje kabbelde. Maar gehoorzaamend aan Gods bevel werkten we zonder ophouden door en in alle kalmte verdroegen we de spot en het sarcasme. Zeven dagen voor de aangekondigde datum was de ark klaar. We moesten de dieren nog verzamelen en dat was geen gemakkelijke klus. In onze ark zaten ze opeengepakt: wolf naast lam, hond naast kat, muis naast olifant en worm naast vogel. Ze vertrouwden elkaar niet.

We waren klaar toen het begon te regenen, geen regenbuitje zoals jij gewoon bent, nee, een aanhoudende regen met dicht opeengepakte druppels, als mazen van een stevig weefsel, alsof God de sluizen van de hemel had opengezet. De regen plensde veertig dagen lang hevig en fel neer, het beekje liep over en breidde zich uit tot een onmetelijke zee. De ark begon te drijven en al snel bedekte de oceaan de hele aarde, elk spoor van leven verdween in de golven. Het water bleef 150 dagen stijgen. Daarna begon het water zich langzaam terug te trekken tot we een klip raakten die de top van een berg bleek te zijn.”

Overweging:

Met alle overstromingen en tsunami's wereldwijd afgelopen decennia, spreekt het verhaal van Noach nog steeds tot de verbeelding. De strijd tegen het water houdt nooit op, ook niet in ons land. Hoe kunnen we droge voeten houden?

Noach bouwde een ark, waarop hij met zijn hele gezin en alle dieren ging dobberen op het water, 150 dagen lang. Vijf maanden in quarantaine zouden wij nu zeggen. Ik zie dan beelden van zo'n cruiseschip voor me, dat nergens mag aanmeren.

Noachs avontuur eindigt op de berg Ararat in Turkije, vlakbij Jerevan, de hoofdstad van Armenië. Die berg heeft vanwege dit verhaal een heilige status gekregen. Er wordt daar nog steeds gezocht naar restanten van de ark. De inwoners van Jerevan geloven dat zij wonen op het land van Noach, van zijn wijngaard maken ze de plaatselijke cognacdrank. Je kunt het graf van Noachs vrouw bezoeken.

Deze ark-zoekers zien hun zoektocht als een opdracht. Door het puin te doorzoeken, brengen ze het Koninkrijk van God een stapje dichterbij en op een dag, zal God de ark aan de mensheid openbaren. Voor deze mensen zijn de bijbelse verhalen een realiteit.

In het scheppingsverhaal staat dat God de hele wereld schiep, dieren en mensen - en hij zag dat het goed was. Maar, zo gaat het verhaal verder, het is niet goed gebleven, we hoorden het net: God zag dat het kwaad van de mens talrijk was geworden en dat alle plannen die hij smeedde in zijn hart kwaad waren, dag aan dag.

In elk mens zit iets van dat kwade, zei advocaat Inez Weski, onlangs als zomergast bij de VPRO. Dat is de realiteit. Hoe gaan daarmee om?

In religieuze verhalen zoekt men een verklaring voor rampspoed door te stellen dat God op die manier de zondige mens straft. Wie in onze tijd niet gelooft in een god kan de natuur aanwijzen als degene die ons waarschuwt of straft voor ons gedrag.

Feit is dat we niet straffeloos kunnen doen wat we willen: wat hier gebeurt, kan in China gevolgen hebben - en andersom. Grenzeloos reizen, opslag van gevaarlijke stoffen of uitputting van de aarde: daar komt ellende van.

Dit gegeven van wereldwijde samenhang komt terug in de roman "Vlieggedrag" van Barbara Kingsolver. Het verhaal gaat over Dellarobia, een jonge Amerikaanse vrouw, die wordt geconfronteerd met de spanning tussen de belangen van mens en natuur, als tienduizenden monarchvlinders neer strijken in bomen op de heuvel.

Een fascinerend schouwspel, dat veel bekijks trekt.

Helaas verstoren deze vlinders de bouwplannen voor die plek, die bomen moeten weg. Dellarobia komt in verzet en gaat actie voeren tegen de houtkap om de vlinders te sparen.

Maar: die vlinders horen daar helemaal niet thuis, ze komen van ver, uit Mexico, waar ze, door de grote verwoestende overstroming, verdreven zijn van de vaste plek waar ze zich altijd voortplantten. Kingsolver lijkt te willen zeggen dat dit prachtige schouwspel van vlinders, die de bomen feloranje kleuren, indirect het gevolg is van klimaatverandering.

Ze doet een oproep om niet onze schouders op te halen en door te gaan met het leven dat we leiden. Denk niet "Na mij de zondvloed", maar kom in actie.

Deze twee verhalen, de bijbelse zondvloed en de roman "Vlieggedrag", confronteren ons met onze eigen verantwoordelijkheid, die ons met de schepping gegeven is.

Op de zevende dag van de schepping houdt God zelf op met 'het werk om te doen, te maken', en vanaf dat moment is het aan de mens om 'te doen en te maken'.

De wereld is geschapen met een open eind, open naar de kant van de mens en diens handelen, want de opdracht waarmee God na de schepping de mens achterlaat is "de wereld te maken".

Dat is niet helemaal goed gegaan, want we lezen dat God spijt heeft dat hij de mens gemaakt heeft, ze hebben er een puinhoop van gemaakt. Je vraagt je af: was de wereld misschien beter af geweest zonder de mens?

De beroemde joodse bijbelgeleerde Rashi vertelt daarover het volgende:

"God zegt: Als ik de mens schep, zullen er slechte mensen uit voortkomen.

Maar als ik de mens niet schep, hoe zullen dan rechtvaardigen uit haar voortkomen?"

Want die zijn er ook, dat geeft hoop. Inez Weski liet dat zien in een spelexperiment met kleuters, waarin het ene groepje kleuters door de leiding werd benadeeld, waardoor het andere groepje het spel won. Maar één van de winnaars werd boos omdat zijn tegenstanders niet eerlijk behandeld werden en hij weigerde verder te spelen en wilde zelfs overlopen naar de verliezende partij. Weski zei: kijk, er zijn altijd mensen die tegen de stroom in durven te roeien, die opstaan tegen onrecht en opkomen voor rechtvaardigheid.

In de joodse traditie wordt verteld dat in elke generatie 36 rechtvaardigen geboren worden. Als er een sterft, neemt een ander zijn plaats in. Deze rechtvaardigen zorgen er voor dat de wereld overeind blijft, dat het lijden en het kwaad ons er niet onder krijgen. Niemand weet wie die 36 rechtvaardigen precies zijn, ook zij zelf niet. De opdracht aan iedereen is: denk nooit “Na mij de zondvloed”, maar leef zo dat jij één van die rechtvaardigen zou kunnen zijn.

Noach was een rechtvaardig man, gaaf te midden van zijn tijdgenoten, hij moet een boot bouwen om na de vloed een nieuw begin te maken. Want daar gaat het uiteindelijk om, mogelijkheden zoeken om opnieuw te beginnen met ‘doen en maken’, elke dag weer.

Ik was onder de indruk van de ongelooflijke kracht van Libanezen, die meteen na de ramp zelf puin gingen ruimen. Ze moeten hun bestaan vanaf de grond weer opbouwen. Wellicht gevoed door hun woede op de regering die deze ramp niet heeft voorkomen, terwijl ze wisten dat de opslag gevaarlijk was. Alsof ze dachten: het zal mijn tijd wel duren, “na mij de zondvloed”.

Noach wordt uitgelachen als hij een ark op zijn erf bouwt: wat een dwaasheid, wie bouwt er nou een boot op droog land?

Maar zijn actie is geen vlucht uit de werkelijkheid, geen dwaze droom. De bouw van die immense boot kan je zien als een protestactie: word wakker, sta op, het moet anders.

Noach weet van de dreiging die er aan komt, en is er op voorbereid. Hij was een man uit één stuk, rechtvaardig, gaaf te midden van zijn tijdgenoten. Hij wandelde met God.

Ik wens ons toe dat wij ons leven lang mogen reizen, wandelen, met de Eeuwige naast ons als reisgenoot, in goede en in kwade dagen.

Amen

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeden.nl
info@ekklesialeden.nl